

DAUGAVPILS ŽĒLSIRDĪGO MĀSU SKOLAS IZVEIDOŠANAS AIZSĀKUMI (1939–1943)

Beginning of Daugavpils Charity Sisters' School Foundation (1939–1943)

Olga Fokina

Inga Millere

Liāna Deklava

Kristaps Circenis

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Abstract. *The Latvian Red Cross organization was founded in 1918 and one of its activities was foundation and maintenance of hospitals in various towns and cities of Latvia.*

The need for well-prepared charity sisters emerged due to expanding range of medical activities. Consequently, this caused the need to establish sisters' schools in Latvia. In 1921 charity sisters' schools were established in Riga and Liepaja, in 1932 the school was established in Jelgava. Later on, in 1939 two more charity sisters' schools in Riga started their work. However, the demand for charity sisters was growing. The lack of charity sisters was obvious in Daugavpils medical institutions, too. In 1939 the only Latgalian charity sisters' school was opened in the city to solve that vital problem. That school in Daugavpils worked from 1939 to 1943. During that particular period of time two graduations of educated charity sisters took place. In 1943 the school stopped functioning because of the war situation. This article aims at performing analytical overview of foundation activities of Daugavpils Charity Sisters' School.

Keywords: *Charity Nurses, hospitals, school.*

Ievads

Introduction

Latvijas Sarkanā Krusta organizācija, nodibināta 1918. gada 20. novembrī, darbojās pēc sekojošiem darbības virzieniem: katra indivīda veselības tieša pārraudzība; sabiedrības higiēnisko apstākļu uzlabošana un veselības principu popularizēšana iedzīvotāju vidū (LVVA, 4712.f, 3.apr., 88.l., 3. lpp.).

Viens no Latvijas Sarkanā Krusta darbības veidiem bija slimnīcu organizācija. Latvijas Sarkanais Krusts uzturēja slimnīcas dažādās Latvijas pilsētās: Rīgā, Jelgavā, Daugavpilī, Pļaviņās, Smiltēnē, Irlavā, Ērgļos, Skujenē (Nagobads, Vīksna, 2003). Ārstniecības darbības paplašināšanai radās vajadzība pēc labi sagatavotam žēlsirdīgām māsām. Tas radīja nepieciešamību organizēt

mūsu skolas Latvijā. Līdz ar to 1921. gadā pie Latvijas Sarkanā Krusta slimnīcas Rīgā, Ērgļu ielā, bija nodibināta žēlsirdīgo mūsu skola. Par skolas direktoru Sarkanā Krusta galvenā valde iecēla slimnīcas direktoru Dr. Aleksandru Neibergu (1883–1962). 1921. gadā arī Dr. A. Kaire nodibināja 2-gadīgo mūsu skolu pie pilsētas slimnīcas Liepājā (LVVA, 4712.f, 1. apr., 1688.l., 229.–232, 237, 251. lpp.). Tomēr Latvijā darbojošās divas skolas nevarēja visas ārstniecības iestādes valstī pilnā apjomā nodrošināt ar nepieciešamo mūsu skaitu (Nulle - Sieceniene, 1938). 1932. gada 15. oktobrī organizēja Latvijas Sarkanā Krusta žēlsirdīgo mūsu skolu arī Jelgavā (LVVA, 4712.f, 1. apr., 1688.l., 229.–232, 237, 251. lpp.). Par skolas direktoru tika iecelts Dr. Dāvids Bīskaps, Sarkanā Krusta Jelgavas slimnīcas direktors (Vīksna, 1974).

Pieprasījums pēc žēlsirdīgām māsām darbam ārstniecības iestādēs arvien pieauga. Līdz ar to 1939. gada 1. novembrī mūsu sagatavošanai atvēra Galvaspilsētas Rīgas 2. slimnīcas žēlsirdīgo mūsu skolu. Skolas direktors bija 2. slimnīcas medicīniskais direktors profesors *Pauls Stradiņš* (1896–1958) (Lāce, Gulbe, Grauduma, 2010). Tāpat Rīgā pie 1. pilsētas slimnīcas darbojās apvienotā mūsu - vecmāšu skola, kura gatavoja jaunās māsas un vecmātes (Vitoliņa, 1940).

Skolas darbojās pēc valsts apstiprinātas programmas un atradās Latvijas Veselības departamenta un Izglītības Ministrijas pārziņā (LVVA, 4712.f, 1. apr., 19.1, 16.–18, 20, 79. lpp.). Tomēr attiecībā uz statūtiem, programmu un atvēršanu tās rīkojās pēc Latvijas Sarkanā Krusta statūtiem (LVVA, 4712.f., 1. apr., 1262. l., 55, 57, 59, 61, 64. lpp.).

Ir zināms, ka Daugavpils medicīnas skola bija organizēta 1945. gadā (LVA, 1022. f., 14. apr., 79. l., 171. lpp.). Tomēr šīs skolas darbības aizsākumi vērojami jau 1939. gadā, kad šī iestāde gatavoja žēlsirdīgās māsas. Līdz ar to šī raksta **mērķis** ir veikt analītisko pārskatu par Daugavpils Žēlsirdīgo mūsu skolas darbību. Pēc laika uzbūves šis raksts ir retrospektīvs. Rezultātu iegūšanai, izņemot literatūru un periodiku (avīzes: „Daugavas vēstnesis” „Rēzeknes ziņas”, „Tēvija”, „Cīņa”) bija izmantoti arī Latvijas Valsts Vēstures arhīva 4712. fonda lietas. Darbā izmantotas tradicionālās vēstures izpētes metodes - dokumentu hronoloģiskā sistematizācija un vēsturiski salīdzinošā metode.

Daugavpils žēlsirdīgo mūsu skolas izveidošana *Foundation of Daugavpils Charity Sisters' school*

Runājot par veselības aizsardzības sistēmas stāvokli Daugavpilī, 20. gs. trīsdesmitajos gados pilsētā uz 45–50 tūkstošiem iedzīvotāju darbojās pilsētas slimnīca, apriņķa slimnīca (katra uz 180 gultas vietām) un Sarkanā Krusta slimnīca uz 115 gultām. 1939. gadā Daugavpilī notika slimnīcu reorganizācija – apvienoja pilsētas un apriņķa slimnīcas un kā rezultātā izveidojās Daugavpils

apvienotā slimnīca ar direktoru Dr. P. Grišanu priekšgalā. Darbam ārstniecības iestādē bija nepieciešams labi sagatavots medicīnas personāls. Lai atrisinātu šo situāciju bija nepieciešams organizēt pilsētā vecmāšu un žēlsirdīgo māsu skolu (Anonīms autors, 1939). Šī ideja izraisīja lielu interesi sabiedrībā. Līdz ar to slimnīcas direktors Dr. P. Grišāns apmeklēja tautas labklājības ministrijas veselības departamentu un Sarkanā krusta galveno valdi. Šajā sakarā Latvijas Sarkanā Krusta galvenās valdes un žēlsirdīgo māsu Savienības pārstāvji viennozīmīgi atbalstīja žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skolas organizēšanu Daugavpilī (Anonīms autors, 1939).

Visas pūles vainagojās ar to, ka 1939. gada 15. oktobrī pēc valsts prezidenta ierosinājuma, ar Daugavpils pilsētas pašvaldības atbalstu bija atvērta vienīgā Latgalē 3-gadīga žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skola. Par skolas direktoru bija nozīmēts Daugavpils apvienotās slimnīcas direktors Dr. P. Grišāns (LVVA, 4712.f., 1.apr., 1767.l., 182., 283. lpp.).

Skolas statūti *Statutes of school*

Lai uzsāktu skolas darbību, 1939. gadā bija pieņemti un Tautas labklājības ministrijai apstiprināti Daugavpils žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skolas statūti. Balstoties uz statūtiem, Daugavpils žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skolas mērķis – sagatavot teorētiski un praktiski izglītotas žēlsirdīgās māsas un vecmātes slimo kopšanai, veselības aizsardzībai un dzemdību palīdzībai. Skola pastāvēja pie Daugavpils apvienotās slimnīcas, un to uzturēja Daugavpils apriņķa pilsētu un pagastu pašvaldību sadarbības apvienība. Mācību maksu, kā arī uzņemamo audzēkņu skaitu, noteica apvienības valde. Daugavpils apriņķa pilsētu un pagastu pašvaldību sadarbības apvienība, lai atbalstītu trūcīgākās audzēknes, varēja izsniegt atmaksājamas stipendijas mācības maksas apmērā.

Skolai bija paredzēts savs budžets, kuru sastādīja Sadarbības apvienības valde, saskaņojot to ar skolas direktoru. To apstiprināja Sadarbības apvienības pilnvarnieku sapulce. Skolas grāmatvedību un darbvedību veica Daugavpils apvienotās slimnīcas kanceleja. Skolas direktors izvēlējās mācību spēkus, kurus apstiprināja Sadarbības apvienības valde. Direktora amatu un mācību spēkus apstiprināja Tautas labklājības ministrijas Veselības departaments. Mācību kursa ilgums bija trīs gadi, ietverot teorētisko un praktisko daļu. Mācību programmu apstiprināja Tautas labklājības ministrijas Veselības departaments. Pirmajos divos gados notika audzēkņu kopīgas apmācības, bet sākot ar trešo mācību gadu, katra audzēkne varēja izvēlēties specialitāti. Lai iegūtu apliecību divās specialitātēs, bija nepieciešams papildus nostrādāt skolas pārziņa (direktora) norādītā iestādē 6 mēnešus otrā specialitātē. Skolas direktors izstrādāja uzņemšanas noteikumus skolā, kurus apstiprināja Veselības departaments.

Audzēknes skolā uzņēma skolas direktors kopā ar audzinātājiem, saskaņā ar uzņemšanas noteikumiem. Audzēknes pakļāvās skolas administrācijai un Daugavpils apvienotās slimnīcas pastāvošiem noteikumiem par palīgpersonālu (kopējām, vecmātēm, māsām). Par audzēkņu nolaidību un nesekmīgām mācībām, administrācijas rīkojumu neizpildīšanu, rakstura nepiemērotību žēlsirdīgās māsas vai vecmātes profesijai, audzēknes, pēc skolas direktora priekšlikuma Sadarbes apvienības valdei, izslēdza no skolas. Apmācības laikā audzēknēm bija jākārtro kontrolpārbaudījumi, kuru veidu un laiku noteica skolas pārzinis un mācību spēki. Pie gala pārbaudījumiem bija pielaistas tikai tās audzēknes, kas bija izturējušas kontrolpārbaudījumus un izpildījušas visus praktiskos darbus un patstāvīgi pārraudzījušas ne mazāk kā 30 dzemdības. Gala pārbaudījumu komisijā piedalījās Tautas labklājības ministrijas Veselības departamenta, Latvijas Sarkanā Krusta pārstāvji – ārsti, skolas pārzini un attiecīgo priekšmetu mācību spēki. Pārbaudījumu izturējušās audzēknes, atkarībā no izvēlētās specialitātes, saņēma žēlsirdīgās māsas vai vecmātes apliecību, kuru parakstīja pārbaudījumu komisijas locekļi.

Šo statūtu grozīšanai bija nepieciešama Tautas labklājības ministrijas Veselības departamenta piekrišana. Visos gadījumos, kas nav minēti šajos statūtos vai izdotos uzņemšanas noteikumos, skola un viņas darbība bija pakļauta pastāvošiem likumiem un Valdības rīkojumiem (LVVA, 4712.f., 1.apr., 1767.1., 182., 283. lpp.).

Audzēkņu uzņemšanas noteikumi *Rules of Admission of students*

Tāpat 1939. gadā, bija pieņemti Daugavpils žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skolas audzēkņu uzņemšanas noteikumi. Atbilstoši noteikumiem, skolā uzņēma Latvijas pilsones vecumā no 18 līdz 30 gadiem, ar pabeigtu vidusskolas izglītību, pilnīgi veselas (veselību pārbaudīja Daugavpils apvienotās slimnīcas ārstu komisija) un morāli nevainojamas.

Gadījumā, ja pieteicās vairāk kandidātu, nekā bija plānots, skolas direktors saziņā ar Daugavpils apriņķa pilsētu un pagastu pašvaldību sadarbības apvienības valdi, nozīmēja iestāšanās eksāmenu – eseju. Mācības maksa žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skolā bija 20,00 Ls apmērā, kuru bija jāmaksā katru mēnesī. Trūcīgam skolas audzēknēm Daugavpils apriņķa pilsētu un pagastu pašvaldību sadarbības apvienības valde piešķīra stipendijas, kuras bija jāatmaksā pēc skolas beigšanas. Iestājoties skolā, kandidātēm bija jāsamaksā 2,00 Ls, pievienojot šādus dokumentus: uzrakstīts dzīves apraksts ar informāciju par ģimenes sastāvu, dzīves apstākļiem, iegūto izglītību, līdzšinējo nodarbošanos; apstiprinātu pases norakstu; apliecību jeb norakstu par iegūto izglītību; potēšanas zīmi pret bakām; divas fotogrāfijas.

Pēc uzņemšanas skolā audzēknēm bija jāparaksta saistības raksts, kurā viņas apsolīja ievērot skolas noteikumus un disciplīnu. Pirmos četrus mēnešus pēc uzņemšanas skolā bija pārbaudes laiks, kurš pierādīja audzēkņu atbilstību žēlsirdīgo māsu profesijai. Pārbaudes laikā audzēknes varēja izstāties no skolas, iepriekš paziņojot skolas direktoram. Gadījumā, ja mācību laikā tika konstatēts, ka audzēknes veselība vai raksturs neatbilst žēlsirdīgo māsu vai vecmāšu darbam, tai brīvprātīgi bija jāizstājas no skolas vai viņu izslēdza piespiedu kārtā Sadarbes apvienības valde, pamatojoties uz skolas direktora ziņojumu. Šajā gadījumā iemaksāto skolas naudu neatmaksāja. Mācību laikā audzēknēm bija jādzīvo skolas internātā, kur viņas nodrošināja ar ēdināšanu, gultas veļu un darba drēbēm. Akūtos saslimšanas gadījumos audzēknes ārstēja bezmaksas. Tāpat katru gadu audzēknēm pienācās atvaļinājums (2 nedēļas). Īpašos gadījumos skolas pārzinim bija tiesības piešķirt audzēknēm papildus atvaļinājumu (LVVA, 4712.f., 1.apr., 1767.l., 182., 283. lpp.).

Skolas darbības apskats *Review of School Activities*

Kad bija pieņemti un apstiprināti skolas statūti un uzņemšanas noteikumi, avīzē „Daugavas vēstnesis” bija izsludināta reflektantu uzņemšana Daugavpils Žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skolā, kura notika no 1 līdz 15. oktobrim 1939. gadā. Dokumentus pieņēma Daugavpils apvienotās slimnīcas kancelejā, Daugavpilī, 16. novembra ielā 39.” (Anonīms autors, 1939).

Interese par jauno skolu bija liela, jo pieteicās vairāk nekā 80 audzēknes. No tām uzņēma tikai 20. Apgūt žēlsirdīgo māsu profesiju izrādīja vēlmi ne tikai meitenes no Daugavpils, bet arī no citiem Latgales novadiem: no Malnavas, Rēzeknes, Līvāniem un Abrenes. Skolai nebija savas ēkas un telpas bija īrētas. Tomēr pie skolas, veclaicīgā nama, Saules ielā 41. bija internāts, kur audzēknes bezmaksas dzīvoja un mācījās. Par skolas audzinātāju strādāja A. Bitaine, pilsētas slimnīcas virsmāsa (Anonīms autors, 1940).

Sākot ar 1933. gadu, Latvijas Sarkanā Krusta žēlsirdīgo māsu skolās sāka īstenot trīsgadīgo māsu sagatavošanas programmu (LVVA, 4712.f., 1. apr., 1688.l., 234. lpp.). Apmācības kurss bija teorētiskais un praktiskais. Pirmie divi gadi bija paredzēti teorijas apgūšanai, pēdējais, trešais, gads veltīts praksei slimnīcās. Studiju gados audzēknes studēja anatomiju, fizioloģiju, ķirurģiju, iekšējās slimības, mājturību un dietoloģiju, sociālā darba principus un citus priekšmetus (LVVA, 4712.f., 1. apr., 1688.l., 229.–232, 237, 251. lpp.). Līdz ar to par mācību spēkiem skolā bija uzaicināti vietējie ārsti. Par lektoriem strādāja apvienotās slimnīcas direktors Dr. Zaķītis, Sarkanā Krusta slimnīcas direktors I. Tepfers un ārsti: A. Kalniņš, I. Babris, K. Bajārs, E. Egle un E. Rode. Mācības bija intensīvas: audzēknēm bija jāceļas jau tūlīt pēc pieciem no rīta. Trešais

apmācības kurss bija veltīts praktiskām nodarbībām. Topošās žēlsirdīgās māsas praktizējas Sarkanā Krusta, apvienotajā un kara slimnīcā. Viņas sūtīja uz slimnīcām, lai mācītos un palīdzētu tur laboratorijās, kabinetos, virtuvē un slimnieku palātās. Tikai dažkārt pēc plkst. 20.00 vakarā, audzēknes, kuras nebija aizņemtas slimnīcā, pulcējas pie radio ar rokdarbiem vai dzeju grāmatu, bet jau plkst. 22.30 tika izslēgta gaisma. Pirmo kursu pabeidza 15 audzēknes (Anonīms autors, 1940).

Žēlsirdīgo mūsu un vecmāšu skolas darbībai un audzēkņu uzturēšanai Tautas Komisāru Padome piešķīra Veselības aizsardzības tautas komisariātam pabalstus: 1940. gadā - 21 000 Ls (Anonīms autors, 1939), 1940. gadā – 8 000 Ls (Latvijas PSR Tautas Komisāru Padomes lēmumi, 1940). Pateicoties finansiāliem atbalstiem, audzēkņu uzņemšana turpinājās arī nākamajos 1941. un 1942. gados, ievieojot vietējās avīzēs (piem., Daugavpils Latviešu avīzē, Daugavas vēstnesī) sludinājumus par audzēkņu uzņemšanas noteikumiem un dokumentus pieņemšanas termiņiem. Ir zināms, ka otrajā kursā 1941. gadā mācījās 14 audzēknes.

Skolas noorganizēšanā un izveidošanā lieli nopelni bija toreizējam Daugavpils apvienotās slimnīcas direktoram Dr. P. Grišanam, kurš strādāja šajā amatā no 1939. līdz 1941. gadam. Pēc tam mūsu skolas darbs bija cieši saistīts ar skolas direktora Dr. Zaķīša darbību, kas ārpus darba pilsētas slimnīcā, ļoti daudz pūļu ziedoja jauno žēlsirdīgo mūsu sagatavošanā. Tāpat lieli nopelni mūsu skolas darbā bija skolas māsai – audzinātajai V. Lodziņai, kura rūpējas par laba medicīniskā personāla sagatavošanu, bet arī jauno mūsu sabiedrisko audzināšanu (Anonīms autors, 1943). Daugavpils žēlsirdīgo mūsu skolā bija organizēts arī studentu koris, kurš piedalījās svinīgos pasākumos pilsētas slimnīcās (Anonīms autors, 1941).

Pēc sekmīgi izturētiem pārbaudījumiem 1941. gada maijā Daugavpils žēlsirdīgo mūsu skola izvadīja darbā 12 jaunas žēlsirdīgās māsas (pēc teorētiskā kursa apguves). Svinīgajā izlaidumā, kas notika skolas internāta telpās, piedalījās Novada komisāra pārstāvis štāba vadītājs Schuck's, skolu padomnieks Wieckberg's, komisariāta nodaļas vadītājs Miller's, Latvijas mūsu Savienības priekšniece J. Kuške, pilsētas vecākais vietnieks O. Stūrmanis, izglītības nodaļas vadītājs A. Vārpsalietis, slimnīcu direktori Dr. Tepfers un Dr. Fjodorovs, ārsti un žēlsirdīgās māsas.

Skolas direktors Dr. Zaķītis uzrunājot absolventes, teica:

„Pēc intensīva mācību laika jūs šodien izejat praktiskā darbā kā jaunas žēlsirdīgās māsas. Kā spējš negaiss par mūsu zemi un arī Daugavpilī drāzās karš, kam bija lemts straujā un neatvairāmā triecienā sadragāt visus tumšos spēkus. Te nu jums, topošajām māsām, pirmo reizi vajadzēja saskarties ar darbu, skolā mācīta teorija bija jāpielieto praksē. Nenoliedzami, ka darbs izpostītājā Daugavpilī un pie tam kara apstākļos prasīja smagus pārdzīvojumus,

bet šie pārdzīvojumi jūsu turpmākajam darbam deva nelokamu stāju. Pēc laika varēja sākt atkal mācības. Te nu mēs sadūrāmies ar grūtībām, jo viss bija jāsāk no jauna. Bija jāpārvērtē arī jūsu morāliskā stāja. Šodien mēs redzam, ka jūsu pūles ir vainagojušās ar panākumiem – jūs varat sākt žēlsirdīgās māsas īsto darbu. Šis brīdis ir pagodinājuma pilns. Bet jūs nedrīkstat aizmirst to atbildību, ko nākamajā darbā nesīsit. Turiet cieņā morālisko stāju, kas latviešu māasai arvienu bijis raksturīgs – disciplīna un pašizliedzība”.

Savas runas noslēgumā direktors izteica pateicību Novada komisāram, viņa līdzgaitniekiem un pilsētas pašvaldībai, kas galīgi izpostītajai skolai deva iespēju atkal atjaunot darbu. Atbildot apsveikumiem un novēlējumiem, skolas absolventu pārstāve Ondrupe pateicās skolas direktoram, audzinātājam, lektoriem un sabiedrībai par skolas laikā sniegto atbalstu un pūlēm. Viņa solījās cauri visām grūtībām attaisnot visas viņu audzināšanai pieliktās pūles un ar patiesu gribu kalpot tautai un dzimtenei (Anonīms autors, 1941).

Veselības departamenta noorganizētā māsu skolā pie Daugavpils apvienotās slimnīcas 1943. gada oktobrī notika otrais izlaidums. Daugavpils māsu skolu ar māsas tiesībām beidza 12 absolventes. Skolu beigušām bija izsniegtas gatavības apliecības, bet pirmā kursa audzēknēm, kas beigušas divgadīgo teorijas un prakses kursu, apliecību par šī kursa beigšanu (Anonīms autors, 1943). Veselības departamenta pārstāvis Daugavpils aprinča ārsts Dr. A. Malvess skolas absolventes sveica Veselības departamenta vārdā un izsniedza skolas beigušām apliecības. Jaunās māsas sveica arī Daugavpils pilsētas vecākais J. Niedra. Pilsētas vecākā uzrunas noslēgumā izlaiduma akta dalībnieki nodziedāja „Dievs, svēti Latviju”.

Māsu skolas izlaidumu ar uzrunu atklāja skolas direktors *Dr. Zaķītis*: „*Ja jūsu darbs māsu skolā bijis sekmīgs, tad var ticēt, ka turpmākā darbā jūs pavadīs tādas pašas sekmes un pratīsiet teoriju saskaņot ar praksi, māsas ētiku un pienākumu sajūtu. Visur tur, kur jūs iesiet un strādāsi, lai katrs sajūt, ka jūs esat latviešu māsas”* (Anonīms autors, 1943).

Tas bija pēdējais izlaidums Daugavpils žēlsirdīgo māsu skolā, jo kara apstākļos skola pārtrauca savu darbību.

Diskusija **Discussion**

Analizējot žēlsirdīgo māsu skaitu Latvijā, 1939. gadā Sarkanā Krusta organizācijā kopumā bija reģistrētas 743 žēlsirdīgās māsas (Kuške, 1939). Savukārt, valstī 1938. gadā darbojās 893 vecmātes (Skujenieks, 1938). Pārsvarā žēlsirdīgo māsu skolas Latvijā trīsdesmitajos gados 20. gs. bija organizētas Vidzemē un Kurzemē. Savukārt vecmātes gatavoja Rīgā pie 1. pilsētas slimnīcas. Līdz ar to Latgalē bija pamanāms izteikts māsu un

vecmāšu trūkums. Vienīgā izeja, lai atrisinātu šo situāciju, bija žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skolas organizācija Latgalē. Analizējot ārstniecības iestādes Latgalē, tieši Daugavpilī, 1939. gadā darbojās samērā lielas slimnīcas: Daugavpils apvienotā un Sarkanā krusta slimnīca, kuras varēja nodrošināt topošiem speciālistiem labu prakses bāzi. Līdz ar to 1939. gada oktobrī Daugavpilī bija atvērta vienīgā Latgalē 3- gadīga Daugavpils žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skola. Tomēr neskatoties uz skolas nosaukumu, gatavoja tikai žēlsirdīgās māsas. Vēlāk, sākot no 1941. gada bija mainīts arī skolas nosaukums: „Daugavpils žēlsirdīgo māsu skola”. Tas liek domāt par to, ka kara apstākļos prioritāte bija atdota žēlsirdīgo māsu sagatavošanai, tāpēc nebija veikta vecmāšu apmācība. Līdz ar to tāds nosaukums pastāvēja arī turpmākos skolas darbības gados (līdz 1943. g.). Skolai bija liela popularitāte un pretendentes brauca no visas Latgales. Tomēr, neskatoties uz žēlsirdīgo māsu trūkumu, topošo māsu skaits skolā nebija liels. Tā, pirmajā kursā 1939. gadā no 80 pretendentiem pieņēma tikai 20. Arī turpmākos gados audzēkņu skaits svārstījās: 12-15 topošo māsu vienā kursā. Tas bija saistīts ar finansiālo ierobežojumu un ar izvirzītajām augstām morālām un darba prasībām topošiem speciālistiem.

Secinājumi *Conclusions*

1939. gadā Daugavpilī organizēta Žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skola (turpmāk līdz 1943. gadam Žēlsirdīgo māsu skola) bija vienīgā iestāde Latgalē, kur gatavoja topošos speciālistus darbam medicīnas iestādēs.

Sākoties karam, neskatoties uz plānoto žēlsirdīgo māsu un vecmāšu sagatavošanu, skolā tika mainīta prioritāte topošo speciālistu sagatavošanā. Līdz ar to gatavoja tikai žēlsirdīgās māsas.

Sākot ar skolas dibināšanu, šī mācību iestāde ieguva lielu popularitāti, par ko liecina pretendentu skaits studijām.

Žēlsirdīgās māsas Daugavpilī turpināja gatavot darbam ārstniecības iestādēs arī kara gados, pievēršot uzmanību māsu profesijas prestižam un audzinot tās patriotisma garā.

Summary

The Red Cross organization in Latvia was founded in 1918 and one of its activities was foundation and maintenance of hospitals in different Latvian towns and cities. In order to widen the range of medical activities, the need for well-educated charity nurses emerged. This, in its turn, triggered the demand for establishing a nurses' school in Latvia.

In 1921 charity sisters' schools were established in Riga and Liepaja, in 1932 the school was established in Jelgava. Later on, in 1939 two more charity sisters' schools in Riga started their work. However, the demand for charity sisters was growing. The lack of charity sisters

was obvious in Daugavpils medical institutions, too. In 1939 the only Latgalian charity sisters' school was opened in the city to solve that vital problem.

As a consequence of the war situation, regardless of the plans to educate charity nurses and chief-nurses, the school changed the priorities in education. The school educated charity sisters only.

During that period of time two graduations of charity sisters took place. The school was very popular and candidates originated from all over Latgale. However, despite the fact that there was a great lack of charity sisters, the number of students was not big. This particular situation was caused by the lack of financial resources as well as strong moral and working demands for future nurses.

This school was functioning from 1939 to 1943. Education of nurses and their preparation for work at medical institutions continued during the two years of war, taking into consideration both prestige of this profession and education in the spirit of patriotism.

Literatūra References

- Anonīms autors, (1939).Daugavpils apvienotā slimnīca sāks darboties 1. augustā. *Daugavas vēstnesis*. 28. 07.1939., 2
- Anonīms autors, (1939).Žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skola Daugavpilī sāks darboties ar jauno gadu, *Daugavas vēstnesis*, 11.09.1939., 3
- Anonīms autors, (1939). Žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skolā uzņem audzēknes. *Daugavas vēstnesis*. 29.09.1939., 5
- Anonīms autors, (1939).15.oktobrī sāks darboties žēlsirdīgo māsu un vecmāšu skola. *Daugavas vēstnesis*. 4.10. 1939., 1
- Anonīms autors, (1939). Daugavpils apvienotai slimnīcai iegādās jaunu veļu. *Daugavas vēstnesis*. 29.12. 1939.,3
- Anonīms autors, (1940). Latgales baltās māsas. *Daugavas vēstnesis*. 20. 02. 1940., 8
- Anonīms autors, (1940). Latvijas PSR Tautas Komisāru Padomes lēmumi. *Cīņa*. 29. 10. 1940., 3
- Anonīms autors, (1941). Izlaiduma akts Daugavpils žēlsirdīgo māsu skolā. *Daugavas vēstnesis*. 24. 05. 1941., 2
- Anonīms autors, (1941). Svētku eglīte slimnīcā. *Daugavas vēstnesis*. 31. 12. 1941., 2
- Anonīms autors, (1942). Jaunu audzēkņu uzņemšana Veselības departamenta Daugavpils žēlsirdīgo māsu skolā. *Daugavas vēstnesis*.23. 05.1942., 2
- Anonīms autors, (1943). Jaunas māsas Latgales slimnīcām. *Rēzeknes ziņas*. 20. 10.1943.,3
- Anonīms autors, (1943). 12 jaunas žēlsirdīgās māsas. *Tēvija*. 20.10.1943.,5
- Anonīms autors, (1943). Jaunas locekles māsu saimē. Izlaiduma akts Daugavpils māsu skolā. *Daugavpils vēstnesis*. 14. 10.1943.,3
- Kušķe, J. (1939). Latvijas Sarkanā Krusta žēlsirdīgo māsu savienības darbības pārskats. *Žēlsirdīgā Māsa*. 06.12. 1939., 27. lpp.
- Latvijas Valsts Vēstures arhīvs* (tekstā LVVA), 4712.f., 1. apr., 1688.l., 234. lpp.
- LVVA, 4712.f., 1.apr., 1767.l., 182., 283. lpp.
- LVVA. 4712.f, 1.apr., 19.l, 16.–18, 20, 79. lpp.
- LVVA, 4712.f, 3.apr., 88.l., 3. lpp.
- LVVA, 4712.f, 1. apr., 1688.l., 229.–232, 237, 251. lpp.
- LVVA, 4712.f., 1.apr., 1262. l., 55, 57, 59, 61, 64. lpp.
- Latvijas Valsts arhīvs* (tekstā LVA), 1022. f., 14. apr., 79. l., 171. lpp.

Olga Fokina, Inga Millere, Liāna Deklava, Kristaps Circenis. Daugavpils žēlsirdīgo mūsu skolas izveidošanas aizsākumi (1939–1943)

- Lāce, M., Gulbe, D, Grauduma, A. u.c. (2010). *P. Stradiņa veselības un sociālās aprūpes koledža 1939-2009*, Rīga, 13
- Nagobads, V., Vīksna, A. (2003). *Latvijas Sarkanais Krusts*. Rīga, 26
- Nulle – Sieceniēce, K.(1938). Māsu savienības komitejas sēde. *Žēlsirdīgā Māsa*.10.02.1938.,16
- Skujenieks,M.(1938). *Latvijas statistikas atlases*, Rīga, skatīts 28.01.2016.
<http://www.csb.gov.lv/en/statistikas-temas/culture-33085.html>
- Vitoliņa, E. (1940). Galvas pilsētas Rīgas 1 slimnīca māsas skatījumā. *Žēlsirdīgā Māsa*.10.01.1940.
- Vīksna, A. (1974). *No Jelgavas medicīnas pagātnes (1573–1941)*, 12. daļa, Rīga, 56